

Posudek na rigorózní práci

Mgr. Miroslava Tamchyny

PSYCHOLOGICKÁ PROBLEMATIKA VNITŘNÍ DIFERENCIACE ODSOUZENÝCH

K rozvoji penologické vědy přispívají průběžně všechny penitenciární disciplíny. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století se výrazným způsobem v této oblasti prosadila penitenciární psychologie. Řada teoretických a výzkumných studií, která byla zpracována ve Výzkumném ústavu penologickém, nacházela prostor pro efektivní aplikaci v praxi. Jistá stagnace metod a forem zacházení s odsouzenými v současnosti má řadu příčin. Jejich popis a analýza vyžaduje nejen adekvátní teoretické znalosti a profesní zkušenosti, ale také osobní odvalu a zaujetí daný problém řešit. I autor předkládané rigorózní práce bude svými kritickými postoji, hodnocením, návrhy a doporučeními pro vězeňskou praxi narážet na nepochopení kolegů, vedení vězeňské služby a v konečném důsledku i na nedůvěru a ostražitost samotných odsouzených. Vyjít z tohoto svazujícího rámce není snadné. I proto se stává téma vnitřní diference odsouzených v širších kontextech problémem složitým.

Mgr. Tamchyna svoji rigorózní práci rozčlenil do tří základních bloků. V úvodních kapitolách teoretické části vymezuje základní pojmy, které s vnitřní diferenciací úzce souvisejí (klasifikace, vnitřní a vnější diference). S ohledem na legislativní a zákonná ustanovení kriticky a v kontinuálních souvislostech analyzuje cíle a účel výkonu trestu odnětí svobody v českém vězeňství. K nástinu historie problematiky vývoje vnitřní diference v našich podmínkách připojuje přehled aktuálních trendů vnitřní diference v zahraničí. Kriticky orientovaná je i kapitola zaměřená na etické aspekty humanizace našeho vězeňského systému. Podstatnou částí teoretického bloku jsou kapitoly věnované vybraným výzkumům osobnosti delinkventa a metodologickým aspektům řešení vnitřní diference.

Úvodní kapitoly empirické části jsou vztahovány k penitenciárním východiskům vnitřní diference a ke koncepci vnitřní diference v současném českém vězeňství. Autor soustřeďuje svoji pozornost především na kategorie „mladistvý“ a „mladý dospělý“. V této oblasti uvádí výsledky výzkumů, které byly realizovány u souboru mladistvých odsouzených v letech sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých 20. stol. a na počátku 21. stol. Získaná data – především sociodemografického charakteru jsou doplněna srovnáním s výsledky výzkumných sondáží u „kontrolního“ nedelinkventního souboru a u dospělých odsouzených z let devadesátých. Popisované charakteristiky (dokumentované přehlednými tabulkami) přináší cenné informace nejen v rozdílném vývojovém trendu skladby trestné činnosti, ale i ve vývojových, sociálních a osobnostních aspektech u sledovaných souborů.

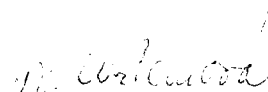
Třetí základní část rigorózní práce tvoří oblast prakticko aplikační. V úvodní kapitole jsou shrnuty výsledky z provedených průzkumů jako základ pro navrhované modely vnitřní diference odsouzených. Důraz je kladen na psychologická kritéria zdůrazňující osobnostní charakteristiky odsouzených. Diskutovány jsou možnosti a meze uplatnění navrhovaného komplexního modelu vnitřní diference odsouzených v současných podmínkách českého vězeňství, Zhodnocena je jeho efektivnost po pěti letech aplikace v praxi. Pozornost je věnována rovněž vězeňskému personálu – jeho motivaci, vzdělanosti, abnormní zátěži, fluktuaci, vedení a řízení jeho činnosti. Samostatně je k této části připojeno sedm kazuistických studií, které ilustrují aplikaci současných platných modelů vnitřní diference u mladistvých odsouzených.

V poslední kapitole rigorózní práce shrnuje autor nejdůležitější oblasti, které považuje v souvislosti s navrhovaným komplexním modelem vnitřní diference, za podstatné. K těmto problémům také směřuje i navrhovaná opatření.

K práci je připojen rozsáhlý seznam především domácí literatury, který je v práci adekvátně využíván. V přílohách jsou uvedeny některé výsledky z výzkumných sondáží, podklady ke klasifikaci odsouzených dle O. Kučery, vymezen pojem deprivace a znění dotazníku, který byl použit pro srovnávací skupinu učňů.

V odborné rozpravě při obhajobě práce bych uvítala autorovo objasnění některých užívaných pojmů: forenzní psychologie, penitenciární psychologie, penologie, kriminologie. Vzhledem ke kritickému náhledu autora na současný vězeňský systém (a jistě v mnoha směrech oprávněnému), očekávala bych stejně kritický pohled na stav penitenciární psychologické diagnostiky, která by měla být jedním ze základních východisek pro stanovení komplexního modelu vnitřní diference odsouzených. V této oblasti postrádám vytvoření stabilního zázemí v operionalizaci psychologických aspektů, které s prezentovanými výzkumnými sondážemi a s navrhovanými opatřeními úzce souvisejí.

Práci doporučuji k úspěšné obhajobě

Praha dne 14. března 2006

PhDr. Miluše Urbanová, CsC.